

Inhoud November 2018

Woord vooraf.....	2
Recent verschenen	3
Call for Papers	3
Call for papers: 'The Rule of Law and International Law in Historical Perspective', (Göttingen, 3 april 2019).....	3
Call for papers: 'Early Modern Privacy Notions, Spaces, Implications, (Kopenhagen, 9-10 april 2019).....	4
Call for papers: 'De rechtstraditie van de Lage Landen in de eigen taal: een canon' (2019)	4
Call for papers: 'Conflict Management in the Atlantic, the North Sea and the Baltic, 1200-1600: Actors, Institutions and Practices of Dispute Settlement', (Amsterdam, Leiden, 24-25 mei 2019)	5
Call for papers: 22 ^{ste} Belgisch-Nederlands Rechtshistorisch Colloquium (Luik, 14 en 15 juni 2019).....	5
Call for papers: 'Second Postgraduate Conference in Comparative Legal History' (Augsburg, 27-29 juni 2019).....	6
Kalender.....	6
15 november 2018 – Conferentie 'Grotius on Contract and on Force' (Leuven, België)	6
22 november 2018 – Sartonlezing prof. dr. Paul Brand 'The beginning of the English common law (to c.1350)' (Gent, België).....	6
23 november 2018 – 'Terugkijken om meer te zien', studiemiddag Brede Strafrechtsgeschiedenis (Leiden, Nederland)	7
1 december 2018 – Colloquium '1918, Prix de la paix' (Parijs, Frankrijk).....	7
6 december 2018 – Inaugurale rede door dr. Michael Milo (Gent, België).....	7
7 december 2018 – 'Oorlog, Recht en Vrede', internationaal congres georganiseerd door de Balie van Gent (Gent, België).....	8
13-14 december 2018 - Congres Joseph-Marie Portalis (1778-1858): diplomate, magistrat et législateur (Parijs – Frankrijk).....	8
13-15 december 2018 – Workshop Recht en economische performantie in de Romeinse wereld/Law and Economic Performance in the Roman World (Brussel, België)	8
14 december 2018 – De archieven van de misdaad (Gent, België).....	9

Woord vooraf

Geachte lezer,

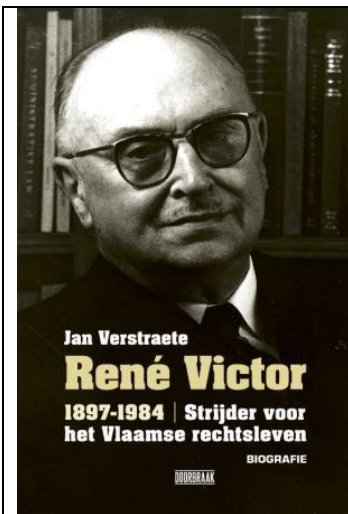
Verderop in deze aflevering van de Courant kan u een call for papers vinden voor het volgende Belgisch-Nederlands Rechtshistorisch Congres. Dat zal halfweg juni 2019 doorgaan in Luik en niet toevallig daar. Ondanks de naam Belgisch-Nederlands organiseerden aanvankelijk enkel Vlaamse universiteiten deze congressen wanneer de Belgen aan de beurt waren. Het duurde tot het 19de congres vooraleer een Franstalige universiteit gastheer was, dankzij Xavier Rousseaux in Louvain-La-Neuve. Na ongeveer een decennium keert het Belgisch-Nederlands congres terug naar Franstalig België op uitnodiging Jean-François Gerkens, professor aan de Université de Liège en alom bekend als sterkhouders van de Société De Visscher. Luik heeft een groot rechtshistorisch belang, al was het maar omdat *la cité ardente* en haar *pays* op meer dan een vlak een buitenbeentje waren. Toch speelden ze een grote rol in de geschiedenis van de Belgische én de Nederlandse territoria, denken we bv. maar aan de tweeherige stad Maastricht, waarbij net de bisschop van Luik een van die twee heren was, of de Luikse rechter Nicolai die de belangrijkste persoon was achter het Nederlands Burgerlijk Wetboek van 1838. Om maar te zeggen dat niet enkel de Belgische, maar ook de Nederlandse collega's meer dan welkom zijn in Luik als spreker én toehoorder.

Waar de rechtshistorici der lage landen ook van harte welkom zijn, is op de inaugurale rede van collega Michael Milo. Hij is de eerste houder van de OVR Wisselleerstoel, die voortaan tweejaarlijks altemnerend zal toegekend worden aan een Belgische of Nederlandse gepromoveerde rechtshistoricus. Collega Milo zal dankzij de Stichting Oud Vaderlands Recht en het Mr. Joseph Winkel Studiefonds Rechtsgeschiedenis een maand verblijven aan de Gentse faculteit Recht en Criminologie om er onderzoek te doen en onderwijs te verschaffen. Op 6 december a.s. spreekt hij zijn inaugurale rede uit, waartoe u van harte bent uitgenodigd.

Vanuit de redactie kunnen wij dergelijke initiatieven ter bevordering van de studie van de rechtsgeschiedenis alleen maar toejuichen!

De redactie

Recent verschenen

Jan Verstraete, René Victor. 1897-1984. Strijder voor het Vlaamse rechtsleven. Doorbraak, 2018, 900p. (ISBN 9789492639172, €49,50)

‘René Victor (1897-1984) was niet alleen veruit de belangrijkste Vlaamse advocaat van zijn tijd, hij was ook een vooraanstaande getuige en actor van de Vlaamse Beweging in de waanzinnige 20ste eeuw’.

Dr. Jan Verstraete (1944) is sinds 1968 advocaat. Hij werd in Antwerpen voorzitter van de Vlaamse Conferentie bij de Balie (1986) en was stafhouder van de Orde van Advocaten (1996-1998). Hij publiceerde verschillende artikels en boeken over de geschiedenis van de Antwerpse advocatuur: *Geschiedenis van de Vlaamse Conferentie bij de Balie te Antwerpen, 1960-1985* (1990), *De Jodenverordeningen en de Antwerpse Balie, historische studie* (2001) en *Het grote verzwijgen: een schets van het leven van Edgar Boonen* (2013).

U kan het boek, de handelseditie van zijn doctoraatsproefschrift, aanschaffen via de website van de uitgever:

<https://winkel.doorbraak.be/37-rene-victor-biografie-jan-verstraete.html>

Call for Papers

Call for papers: ‘The Rule of Law and International Law in Historical Perspective’, (Göttingen, 3 april 2019)

In het kader van het onderzoeksforum van de *European Society for International Law* in Göttingen, organiseert de rechtshistorische poot van die organisatie op 3 april 2019 een congres, dat zal handelen over een kwestie zo oud als het internationaal recht zelf, namelijk de vraag hoe normen gevestigd en afgedwongen kunnen worden in een internationale context zonder een centrale autoriteit.

Mogelijke onderwerpen zijn:

- Hoe hebben internationale instellingen eerder een antwoord geboden op uitdagingen betreffende het idee van de rechtsstaat in internationale betrekkingen?
- Hoe beïnvloedt de mate waarin een staat de rechtsstaat eerbiedigt op binnenlands niveau zijn gedragingen binnen de internationale gemeenschap?
- Is de betekenis van de notie ‘rechtsstaat’ veranderd in de loop der tijden en is het een universeel concept? Heeft het idee verschillende connotaties in het natuurrecht dan wel

de positivistische traditie? Hoe hebben regionale pogingen om een rechtsstaat te vestigen het internationale niveau beïnvloed?

- Vanaf welk ogenblik had men de ambitie om kwesties globaal te reguleren en af te dwingen? Hoe is het creëren en afdwingen van regels veranderd sinds het opzetten van het VN systeem na de Tweede Wereldoorlog?
- Wat was de invloed van de opkomst van arbitragehoven en internationale gerechtshoven?
- Hoe effectief is de rechtsstaat geweest in het definiëren en beschermen van gemeenschappelijke goederen (bv. het welslagen of falen van juridische pogingen om het milieu te beschermen)?
- Is de rechtsstaat verschillend geëvolueerd in diverse beleidsdomeinen, zoals handels- en investeringsrecht, de regelgeving inzake communicatie of het oorlogsrecht?

Papervoorstellen worden ingediend op het adres esilighil@gmail.com. Deadline is 30 november 2018. Meer informatie over het evenement en het onderzoeksforum is beschikbaar op de [weblink](#).

Call for papers: 'Early Modern Privacy Notions, Spaces, Implications, (Kopenhagen, 9-10 april 2019)

De *Danish National Research Foundation Centre for Privacy Studies* is op zoek naar papers voor haar inaugurale conferentie op 9 en 10 april 2019. Bedoeling van de conferentie is om met een interdisciplinaire blik bronnenmateriaal uit de vroegmoderne periode onder de loep te nemen met betrekking tot praktijken, ruimten en ideeën van privacy en aanverwante concepten. Overwegingen inzake privacy kunnen aan bod komen, ook al maken de bronnen geen expliciete melding van (hedendaagse) privacy-gerelateerde termen.

Een greep uit de mogelijke onderwerpen:

- Religieuze en juridische definities van 'privaat' en 'publiek'
- Verblijfplaatsen en huishoudens: vraagstukken van toegang tot private ruimtes
- Onderwijs, beleid, en toegang tot kennis
- Geheimhouding en uitwisseling van informatie
- Landloperij, armoede en dakloosheid: vraagstukken van toegang tot publieke ruimtes
- Vertrouwelijkheid, roddel en toezicht binnen gemeenschappen

Een selectie van de ingediende papers zal worden gepubliceerd.

Onderzoekers uit gelijk welke discipline van de humane wetenschappen (juridisch, religieus, architecturaal, politiek, onderwijskundig) met betrekking tot de vroegmoderne periode worden uitgenodigd om hun papervoorstellen in te dienen op <https://teol.ku.dk/privacy>. Een volledig dossier bevat een titel voor de presentatie, een abstract van max. 300 woorden en een beknopt cv, en wordt ten laatste ingediend op 2 december 2018. Meer informatie is te verkrijgen op dit [adres](#).

Call for papers: 'De rechtstraditie van de Lage Landen in de eigen taal: een canon' (2019)

Pro Memoria wil in 2019 zijn twintigjarig bestaan vieren met een bijzonder nummer over de Nederlandstalige rechtswetenschap. De redactie roept alle juristen, historici en rechtshistorici van de Lage Landen op om hieraan mee te werken. De bedoeling is een soort canon samen te stellen van de belangrijkste rechtsgeleerde boeken in het Nederlands en dit voor de verschillende

deelgebieden van het recht. Welke zijn de belangrijkste juristen die schreven in het Nederlands? Hoe innovatief waren ze? Waarom zijn (of waren) ze bekend? Hadden sommigen een uitstraling in de wereld? Volgde de Nederlandstalige rechtswetenschap meestal de buitenlandse en/of internationale 'scholen'?

Na een eerste oproep tot medewerking kwamen al heel veel voorstellen binnen bij de redactie. Tijdens haar vergadering van begin december 2018 zal de redactie uit de 'longlist' een 'shortlist' selecteren. Eventuele bijkomende voorstellen voor de longlist zijn welkom tot eind november bij redactiesecretaris Paul Brood.

Stuur uw lijstje (van een drietal tot maximum tien) van de volgens u belangrijkste rechtsgeleerde boeken (in de zin van doctrine, geen wetboeken dus), die bijgedragen hebben tot de ontwikkeling van de Nederlandstalige rechtswetenschap in de Lage Landen, vanaf de middeleeuwen tot 'vandaag' (onder de enige voorwaarde dat de auteur overleden is) aan p.brood@planet.nl.

Call for papers: 'Conflict Management in the Atlantic, the North Sea and the Baltic, 1200-1600: Actors, Institutions and Practices of Dispute Settlement', (Amsterdam, Leiden, 24-25 mei 2019)

De Rechtsfaculteit van de Vrije Universiteit Amsterdam en het Instituut voor Geschiedenis van de Universiteit Leiden slaan de handen in elkaar en organiseren op 24 en 25 mei 2019 een conferentie als onderdeel van het internationale onderzoeksproject *Maritime Conflict Management in Atlantic Europe, 1200-1600*. De conferentie gaat door in Amsterdam (vrijdag 24 mei 2019) en in Leiden (zaterdag 25 mei 2019) in het Engels.

Bij onderzoek naar geschillenbeheer (hetgeen ruimer is dan louter de beslechting van geschillen) ligt de focus nog steeds grotendeels op staatsvorming – een landgeoriënteerde benadering met andere woorden. De huidige conferentie wil dergelijke teleologische benadering vermijden en focust op het maritieme aspect, door te kijken naar de actor en het geschil zelf. De regio's van de Atlantische zee, de Noordzee en de kust van de Baltische Staten worden samen behandeld omdat zij historisch gezien nauw verbonden zeegezichten vertegenwoordigen.

Worden uitgenodigd om zich kandidaat te stellen: alle onderzoekers die focussen op handelaarsgeschillen en hun beheer rond de Atlantische Oceaan, de Noordzee en/of de Baltische Staten in de periode 1200-1600, met inbegrip van aspecten betreffende juridische strategieën, diplomatische uitwisselingen en meer informele middelen van conflictbeheersing.

Voorstellen voor papers (max. 500 woorden) vergezeld van een beknopt cv, zijn in te dienen bij Louis Sicking (l.h.j.sicking@hum.leidenuniv.nl) ten laatste op 15 januari 2019. Registratie voor de conferentie is gratis. U kan een en ander [hier nog nalezen](#).

Call for papers: 22ste Belgisch-Nederlands Rechtshistorisch Colloquium (Luik, 14 en 15 juni 2019)

Voor de 22ste keer gaat het Belgisch-Nederlands Rechtshistorisch Colloquium door. Ditmaal nemen collega Jean-François Gerkens en zijn ploeg binnen de Université Liège de honneurs waar om rechtshistorici vanuit de Lage Landen te verwelkomen op 14 en 15 juni 2019.

Naar goede gewoonte mag elkeen zijn of haar onderzoek voorstellen, al wordt de voorkeur gegeven aan jonge onderzoekers die hun projecten komen voorstellen. U kan tot en met 14 april 2019 een abstract van 200 tot 250 woorden naar de organisator doorsturen via het e-mailadres: jf.gerkins@uliege.be.

Call for papers: 'Second Postgraduate Conference in Comparative Legal History' (Augsburg, 27-29 juni 2019)

De *European Society for Comparative Legal History* organiseert voor de tweede keer een *Postgraduate Conference*, die zal doorgaan in Augsburg (Duitsland) van 27 tot 29 juni 2019. Deze conferentie biedt de mogelijkheid aan gevorderde doctoraatsonderzoekers (d.i. vanaf het tweede jaar) en postdoctorale onderzoekers om hun onderzoek-in-uitvoering voor te stellen aan een panel van 6 experts in een brede waaier aan onderwerpen, te weten Ulrike Babusiaux (Zürich), Mia Korpiola (Turku), Annamaria Monti (Milano), Wim Decock (Leuven), Matthew Dyson (Oxford), en Aniceto Masferrer (Valencia).

De ESCLH nodigt alle gevorderde onderzoekers in het domein van vergelijkende rechtsgeschiedenis uit om een abstract van max. 300 woorden in te dienen bij Phillip Hellwege (phillip.hellwege@jura.uni-augsburg.de). Dienen te blijken uit de inzending: de titel van het onderzoeksproject, het onderzoeksdomein, volledige naam van de onderzoeker, e-mailadres, verbonden universiteit en cv. De uiterste termijn voor indiening is 15 januari 2019.

Uit de inzendingen zullen 12 deelnemers worden geselecteerd. Accommodatie en catering van de conferentie komen ten laste van de organisator.

Kalender

15 november 2018 – Conferentie 'Grotius on Contract and on Force' (Leuven, België)

Op 15 en 16 november organiseert de Leuvense vakgroep Romeins Recht en Rechtsgeschiedenis naar aanleiding van de 400ste verjaardag van *De Jure Belli ac Pacis* een internationale conferentie rond het rechtsdenken van Grotius. Het [programma](#) is bekendgemaakt. Deelname aan de conferentie kost €50. U kan zich [online inschrijven](#) voor beide dagen.

22 november 2018 – Sartonlezing prof. dr. Paul Brand 'The beginning of the English common law (to c.1350)' (Gent, België)

Op 22 november 2018 gaat de jaarlijkse Sartonlezing aan de faculteit Recht en Criminologie van de UGent door. Deze keer wordt de medaille uitgereikt aan prof. dr. Paul Brand, die eerst het publiek zal vergasten met zijn lezing [The Beginning of the English Common Law \(to c. 1350\)](#). Na de officiële plechtigheid volgt een receptie.

Paul Brand is emeritus professor English Legal History van Oxford University. Algemeen wordt hij beschouwd als dé specialist bij uitstek van het *common law* gedurende de hoge middeleeuwen. In deze periode ontstonden de verschillen tussen het recht van Engeland en het recht van het

continent, zodat de studies van Paul Brand essentieel zijn om het hedendaagse Engelse recht te begrijpen. Paul Brand bestudeerde niet alleen het oudste Engelse recht, hij stond ook in voor heel wat bronnenuitgaven, zoals de editie van de eerste *Law reports*. Zijn onderzoek is dan ook gebaseerd op een ongeëvenaarde kennis van het oorspronkelijke bronnenmateriaal. Kortom, de lezing van prof. Brand is een aanrader voor iedereen die de wortels van de verschillen tussen Engels en continentaal recht beter wil begrijpen.

De Sartonlezing gaat door vanaf 16u op de faculteit Recht en Criminologie in Auditorium NB III, Campus Aula Universiteitsstraat 4. Decaan Michel Tison zal een verwelkoming uitspreken, gevolgd door een korte uiteenzetting over Georges Sarton door prof. em. Robert Rubens, voorzitter van het Sartoncomité, en een laudatio door collega proximus, prof. Dirk Heirbaut.

U kan zich inschrijven via karin.pensaert@ugent.be.

23 november 2018 - 'Terugkijken om meer te zien', studiemiddag Brede Strafrechtsgeschiedenis (Leiden, Nederland)

Op vrijdagmiddag 23 november wordt in het Gravensteen te Leiden een studiemiddag van de Werkgroep Brede Strafrechtsgeschiedenis gehouden. Tijdens deze bijeenkomst wordt teruggekeken naar het werk van een aantal toonaangevende Nederlandse strafrechtshistorici uit het recente verleden. Wat kunnen we van hen leren? Hoe is hun werk historiografisch te duiden? Het [programma](#) is bekendgemaakt. Meer informatie kan u krijgen bij de organisatie via: bredestrafrechtsgeschiedenis@gmail.com. Iedereen van harte welkom, al apprecieert de organisatie omwille van praktische redenen zich van te voren (en liefst uiterlijk 16 november) per email aan te melden bij Simone Mattheus, Instituut voor Strafrecht en Criminologie, Universiteit Leiden (email: s.j.j.mattheus@law.leidenuniv.nl).

1 december 2018 - Colloquium '1918, Prix de la paix' (Parijs, Frankrijk)

Op 1 december 2018 organiseert het *Institut International d'histoire du Notariat*, dat geassocieerd is met de Internationale Unie van Notarissen, in de *Conseil supérieur du notariat* te Parijs een colloquium over het notariaat tijdens de Eerste Wereldoorlog. Het Instituut nodigde een breed palet aan experts uit, waaronder notarissen, academici, artsen en leraars. U kan de titels van hun bijdragen op deze studiedag in [het programma](#) terugvinden. Na de wetenschappelijke uiteenzettingen volgt de officiële inhuldiging van een herdenkingsmonument ter ere van de gevallen notarissen en klerken.

Het colloquium begint om 10u en loopt tot 17u30. De locatie is het Amphithéâtre du Conseil Supérieur du Notariat, 60 Boulevard de la Tour-Maubourg, 75007 Parijs. Voor meer informatie en uw eventuele aanmelding: gnomon@notaires.fr.

6 december 2018 - Inaugurale rede door dr. Michael Milo (Gent, België)

Dr. Michael Milo is de eerste houder van de OVR Wisselleerstoel, een tweejaarlijks initiatief van de Stichting Oud Vaderlands Recht, dat afwisselend in België en Nederland zal worden georganiseerd. Dr. Milo zal een maand lang aan het Gents Rechtshistorisch Instituut *in residence* zijn om onderzoek te doen en onderwijs te verstrekken. In dat kader verzorgt dr. Milo een inaugurale rede op donderdag 6 december 2018 om 16u, met als titel "Van Vaderland en

Vreemdeling”. Na de rede volgt de plechtige overhandiging van de Penning Oud Vaderlands Recht die bij de OVR-Wisselleerstoel hoort. U kan het volledige programma nog eens nalezen op de [uitnodiging](#). Wees allen van harte welkom.

Praktisch: de rede gaat door in Auditorium 1 Leon De Meyer, Sint-Pietersnieuwstraat 25, Gent. Achteraf wordt een receptie aangeboden in de facultaire raadzaal van de Faculteit Recht en Criminologie. Graag een seintje of u aanwezig zal zijn via karin.pensaert@ugent.be.

7 december 2018 – ‘Oorlog, Recht en Vrede’, internationaal congres georganiseerd door de Balie van Gent (Gent, België)

Op 7 december 2018 organiseert de Balie van Gent samen met Story Publishers een internationaal congres omtrent het thema “Oorlog, recht en vrede”. Het [programma](#) toont een rijk palet aan, o.m. rechtshistorische onderwerpen gerelateerd aan het thema. De conferentie gaat door vanaf 9u in het Gentse Augustijnenklooster, Academiestraat 1, 9000 Gent. Deelname kost €121. Er is eveneens een studententarif van €75. U kan zich inschrijven via het [intekenformulier](#) of via de [website van Story](#). Meer informatie kan u ook bij de uitgever krijgen: ann.depoorter@brepols.net.

13-14 december 2018 - Congres Joseph-Marie Portalis (1778-1858): diplomate, magistrat et législateur (Parijs – Frankrijk)

Op 13 en 14 december gaat in het prestigieuze kader van het Franse *Cour de Cassation* en de *Conseil d'État* een conferentie door rond Portalis, één van de vaders van de napoleontische *Code Civil*. De organisatie is in handen van het *Institut d'Histoire du Droit* (Paris 2 Panthéon-Assas), *Centre Michel de l'Hospital* (Université d'Auvergne) en de CORE-onderzoeksgroep (Vrije Universiteit Brussel). Het [\(voorlopige\) programma](#) is bekendgemaakt.

13-15 december 2018 – Workshop Recht en economische performantie in de Romeinse wereld/Law and Economic Performance in the Roman World (Brussel, België)

Deze workshop staat onder de auspiciën van het Comité voor Rechtsgeschiedenis van de KVAB, en kadert in de Wetenschappelijke Onderzoeksgemeenschap ‘Structural Determinants of Economic Performance in the Roman World’. Het wordt georganiseerd door Koenraad Verboven (UGent) and Paul Erdkamp (VUBrussel)

Deelname is gratis, maar registratie is wenselijk via Koen.Verboven@ugent.be. Het volledige programma en verdere details zijn beschikbaar op: <http://www.sdep.ugent.be/events/law-and-economic-performance-in-the-roman-world>

Formele (of ‘designed’) instituties en organisaties vormen het zichtbare deel van ‘*economic governance*’. Dit omvat formele regels (instituties) en instellingen (organisaties) met het gezag om deze regels te formuleren, te interpreteren en af te dwingen—zowel lokaal (bv in steden) als supra-lokaal (bv op het niveau van landen en rijken), zowel in private (bv in gilden) als in publieke contexten.

Instituties zijn de spelregels die bepalen hoe actoren in een economie succesvol kunnen handelen. Zij bepalen de ‘transactiekosten’— de indirecte kosten verbonden aan het afsluiten en afdwingen

van transacties: zoek- en informatiekosten (*'search and information costs'*), onderhandelingskosten (*'negotiation costs'*), en afdwingbaarheidskosten (*'enforcement costs'*). Instellingen en instituties bepalen zo de efficiëntie waarmee economische transacties kunnen gebeuren en dus de performantie van economische systemen. Zij creëren wat Douglass North de *'incentive structure'* van een economie noemde.

In dit contactforum wordt de rol van rechtssystemen onderzocht op de economische ontwikkeling en performantie in de Romeinse wereld. Rechtssystemen, vooral maar niet alleen het Romeinse recht, boden het meest omvattende en krachtigste raamwerk voor economische transacties in het Romeinse rijk. Eigendomsrecht beschermde privé-bezit in verschillende gradaties—van eigendom (*dominium*), over bezit (*possessio*), naar vruchtgebruik (*ususfructus*) en servitudes. Het verbintenissenrecht bepaalde hoe rechtsgeldige claims en verplichtingen konden gecreëerd en ingelost worden. Het erfenisrecht regelde de overdracht over generaties heen van eigendoms- en verbintenisrechten. Het procedurerecht bepaalde welke overeenkomsten afdwingbaar waren en hoe, en disputen konden beslecht worden.

Dat deze rechtstelsels nuttig waren voor economische actoren wordt vrij algemeen aangenomen door onderzoekers. Hoe zij precies het economische leven structureerden en ontwikkelingen stuurden is veel minder onderzocht. Pre-romeinse rechtstelsels—autochtone, etnisch/culturele (bv het Joodse recht), of hellenistische—bleven bestaan in de provincies tot het Romeins burgerschap universeel werd toegekend onder de *Constitutio Antoniniana* in 212 n.C. Handelaars en zakenlieden in de provincies werden geconfronteerd met een mozaïek aan rechtssystemen en wettelijke statuten. Sommige onderzoekers argumenteren dat de afwezigheid van actieve overheidsbescherming voor bezitsrechten en het gebrek aan publieke instellingen om contractuele verplichtingen af te dwingen, impliceren dat het recht enkel functioneerde als discursief en normatief kader, terwijl de afdwingbaarheid van wettelijke rechten afhing van de vrijwillige aanvaarding (onder sociale druk) door alle partijen in een conflict van het oordeel van een rechtbank.

In deze workshop worden rechtshistorici, met een gedegen juridische vorming en expertise, samengebracht met economische historici. De vragen waarop de workshop dieper ingaat is of en hoe rechtssystemen in de Romeinse wereld bijdroegen tot economische groei en ontwikkeling en de (her)verdeling van de zo voortgebrachte rijkdommen, en of en hoe het wettelijk kader de sociale praktijk mede bepaalde.

Key-note speakers zijn Boudewijn Sirks, Dennis Kehoe, Hannah Cotton, Elisabeth Hermann-Otto en Peter Sarris.

14 december 2018 – De archieven van de misdaad (Gent, België)

Naar aanleiding van het verschijnen van twee wetenschappelijke inventarissen van de archieven van de gerechtelijke politie bij de parketten van Antwerpen en van Gent organiseren het Rijksarchief, STAM Gent en Uitgeverij Larcier een colloquium in het STAM Gent over "de archieven van de misdaad".

De archieven van de gerechtelijke politie bij het parket (1919-2000) bevatten niet alleen onderzoeksdossiers in verband met gemeenrecht (moord, doodslag, drugs, bedrieglijke

bankbreuk enz.). Bepaalde afdelingen binnen de brigades van Antwerpen en Gent hielden ook een uitgebreide documentatie bij over zaken met betrekking tot de openbare veiligheid en de staatsveiligheid: stakingen, betogingen, wapensmokkel, bomaanslagen, sabotage aan schepen, communistische en anti-communistische bewegingen, joodse organisaties, Vlaams nationalistische agitatie, collaboratie en repressie, oorlogsmisdaden, diamantsmokkel, vreemdelingen, terrorisme, enz.

Archivarissen en onderzoekers gaan tijdens het colloquium in op de rijkdom van deze archieven voor (rechts)historici, criminologen en onderzoeksjournalisten. Na de lunch is er de mogelijkheid een bezoek te brengen aan de tentoonstelling *Het museum van de misdaad*. Het programma kan u consulteren op de website van het Rijksarchief. De studiedag gaat door in het STAM Gent, Godshuizenlaan 2, 9000 Gent en deelname kost €25. U bent geïnteresseerd? Schrijf u dan in via: <https://www.tfaforms.com/4696474>.

De voorgaande nieuwsbrieven kan U vinden op: www.rechtsgeschiedenis.be. Deze boodschap is U toegezonden omdat uw emailadres voorkomt in de lijst van ca. 400 rechtshistorische belangstellenden die bijgehouden wordt door het Instituut voor Rechtsgeschiedenis van de Universiteit Gent. Komt uw naam bij vergissing in deze lijst voor en wilt U geen verdere mails over rechtsgeschiedenis ontvangen, stuur dan een e-mail naar [de redactie](mailto:de.redactie). Uw naam zal dan uit de lijst verwijderd worden. Mogen wij de abonnees van de nieuwsbrief vragen steeds de wijziging van hun emailadres mee te delen.

Wilt U bepaalde vragen, mededelingen of aankondigingen van congressen, boeken e.d. over rechtsgeschiedenis of Romeins recht via deze nieuwsbrief laten verspreiden, mail dan naar: courant@ugent.be